

REFERENCES

1. Herder, Y. H. (1997). Ideya do filosofiyi istoriyi lyudstva [The Idea for the Philosophy of the History of Mankind]. Kyiv. 712 s. [in Ukrainian]
2. Zyazyun, I. A. (2000). Pedahohika dobra: idealy i realiyi: nauk.-metod. posib [Pedagogy of Good: Ideals and Realities: Scientific and Methodological Manual]. Kyiv. 312 s. [in Ukrainian]
3. Kozarenko, O. V. (2019). Fenomenolohiya muzychnoyi movy [Phenomenology of musical language]. Lviv. Kyiv. 215 s. [in Ukrainian]
4. Komarovska, O. A. (2020). Mystetska osvita i dukhovnyy rozvytok osobystosti [Art education and spiritual development of the individual]. Kyiv. №2. S. 109–115. [in Ukrainian]
5. Kondratenko, H. V. (2021). Metodyka vykladannya vokalu v umovakh suchasnoyi mystets'koyi osvity [Methods of teaching vocals in the context of modern art education]. Kyiv. 188 s. [in Ukrainian]
6. Podolska, YE. S., Lykhvar, V. D., Ivanova, K. A. (2005). Kulturolohiya: navch. posib [Culturology: a textbook]. Kyiv. 392 s. [in Ukrainian]
7. Rebrova, O. YE. (2018). Aksiolohichni aspekty khudozhn'o-mental'noho dosvidu maybutnikh uchyteliv mystets'kykh dystsyplin [Axiological aspects of artistic and mental experience of future teachers of art disciplines]. Odesa. 312 s. [in Ukrainian]
8. Tsyseron, M. T. (1998). Tuskulans'ki besidy [Tusculan Conversations]. Kyiv. 464 s. [in Ukrainian]
9. Jordan, J. (2018). The Musician's Soul. Chicago. 210 p. [in English]

10. Li, W. (2023). Spiritual Values in Vocal Pedagogy. Shanghai. 215 p. [in English]
11. Liu, Q., Zhang, Y. (2022). Integration of Traditional Cultural Values in Vocal Training. Guangzhou. 192 p. [in English]
12. Panagiotidi, E. (2019). Artistic Interpretation and Aesthetic Experience. London. 245 p. [in English]
13. Wang, X. (2021). Interpretation and Creative Imagination in Singing. Beijing. 154 p. [in English]
14. Wright, S. (2022). The Ethics of Musical Performance. Oxford. 198 p. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШАФАРЧУК Тетяна – старший викладач кафедри теоретичної, музично-інструментальної та вокальної підготовки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Наукові інтереси: художньо-виконавська інтерпретація як основа формування духовної культури майбутніх вокалістів у контексті вокально-виконавської підготовки.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHAFARCHUK Tetyana – Senior Lecturer, Department of Theoretical, Musical, Instrumental and Vocal Training K. D. Ushynskiy South Ukrainian National Pedagogical University.

Scientific interests: artistic-performing interpretation as the basis of forming the spiritual culture of future vocals in the context of vocal-performing training.

Стаття надійшла до редакції 03.01.2026 р.

Стаття прийнята до друку 12.01.2026 р.

УДК 372.891+37.036

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-581-585

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

ЗАРУБІНА Антоніна –

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри філософії та соціальних наук
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1457-9485>
e-mail: a.v.zarubina@cuspu.edu.ua

СІЛЬЧЕНКО Юлія –

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри філософії та соціальних наук
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8771-8338>
e-mail: y.y.silchenko@cuspu.edu.ua

**РОЛЬ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ
У РОЗВИТКУ АНАЛІТИЧНОГО ТА КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ**

Статтю присвячено дослідженню ролі регіональної економічної та соціальної географії як навчальної дисципліни у формуванні аналітичного та критичного мислення студентів закладів вищої освіти. Основна проблема дослідження полягає у невідповідності між педагогічним потенціалом регіональної економічної та соціальної географії і рівнем когнітивних умінь, що реально формуються у студентів у процесі її вивчення за традиційними підходами. Домінування репродуктивних методів навчання, недостатня орієнтація на проблемний підхід та слабка вмотивованість студентів до самостійного аналізу регіональних явищ і процесів – ці чинники зумовлюють актуальність переосмислення методики викладання дисципліни в контексті компетентнісної парадигми сучасної вищої освіти. Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричній перевірці педагогічного потенціалу регіональної економічної та соціальної географії як засобу розвитку аналітичного та критичного мислення студентів, а також у розробці відповідних методичних рекомендацій для викладачів. У статті проаналізовано теоретико-методологічні засади критичного та аналітичного мислення, розглянуто специфіку предметного поля і методичного апарату дисципліни як чинника розвитку вищих когнітивних операцій. Визначено комплекс педагогічних умов, що забезпечують ефективне формування відповідних компетентностей: проблематизацію навчального змісту, застосування кейс-методу, активну роботу з геоінформаційними системами та відкритими базами даних, організацію дискусійного навчання і написання аналітичних есе. За результатами педагогічного експерименту, проведеного із залученням 84 студентів контрольної та експериментальної груп, встановлено статистично значущу перевагу запропонованої методики над традиційним підходом: в експериментальній групі середній рівень аналітичного мислення зріс на 23,4% (у контрольній – на 7,1%), а показник критичного мислення за адаптованою методикою Watson-Glaser збільшився на 19,8% (у контрольній – на 5,3%). Зроблено висновок про те, що цілеспрямоване застосування активних і проблемно-орієнтованих методів у викладанні регіональної економічної та соціальної географії є ефективним інструментом розвитку аналітичних і критичних умінь студентів та їх підготовки до самостійної дослідницької і практичної діяльності.

Ключові слова: регіональна економічна та соціальна географія, критичне мислення, аналітичне мислення, вища освіта, компетентнісний підхід, педагогічний експеримент, кейс-метод, геоінформаційні системи, пізнавальна діяльність, проблемне навчання.

ZARUBINA Antonina –

Candidate of Geographical Sciences (Ph.D.), Associate Professor, Associate Professor Department of Philosophy and Social Sciences of Volodymyr Vynnychenko Central

Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1457-9485>

e-mail: agv22@ukr.net

SILCHENKO Yulia –

Candidate of Geographical Sciences (Ph.D.), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy and Social Sciences of Volodymyr Vynnychenko Central

Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8771-8338>

e-mail: y.y.silchenko@cuspu.edu.ua

THE ROLE OF REGIONAL ECONOMIC AND SOCIAL GEOGRAPHY IN DEVELOPING STUDENTS' ANALYTICAL AND CRITICAL THINKING

The article investigates the role of regional economic and social geography as an academic discipline in developing analytical and critical thinking among higher education students. The core problem of the study lies in the discrepancy between the pedagogical potential of regional economic and social geography and the actual level of cognitive skills formed in students through traditional teaching approaches. The dominance of reproductive learning methods, insufficient emphasis on problem-based instruction, and students' limited motivation for independent analysis of regional phenomena and processes all necessitate a rethinking of the discipline's teaching methodology within the competence-based paradigm of modern higher education. The purpose of the article is to theoretically substantiate and empirically verify the pedagogical potential of regional economic and social geography as a means of developing students' analytical and critical thinking, as well as to formulate corresponding methodological recommendations for university instructors. The article examines the theoretical and methodological foundations of critical and analytical thinking and explores the specific subject matter and methodological toolkit of the discipline as a driver of higher-order cognitive operations. A set of pedagogical conditions that ensure the effective formation of the relevant competencies has been identified: the problematisation of learning content, the use of the case study method, active engagement with geographic information systems and open databases, the organisation of discussion-based learning, and the writing of analytical essays. Based on a pedagogical experiment conducted with 84 students in control and experimental groups, a statistically significant advantage of the proposed methodology over the traditional approach was established: in the experimental group, the average level of analytical thinking increased by 23.4% (compared to 7.1% in the control group), while the critical thinking score according to the adapted Watson-Glaser methodology rose by 19.8% (compared to 5.3% in the control group). It is concluded that the purposeful application of active and problem-oriented methods in teaching regional economic and social geography is an effective instrument for developing students' analytical and critical skills and preparing them for independent research and professional practice.

Key words: regional economic and social geography, critical thinking, analytical thinking, higher education, competence-based approach, pedagogical experiment, case study method, geographic information systems, cognitive activity, problem-based learning.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасна система вищої освіти в Україні переживає кардинальні трансформації, зумовлені євроінтеграційними процесами, вимогами цифрової економіки та глобальними викликами сталого розвитку. У цьому контексті особливої ваги набуває проблема формування у студентів не лише предметних знань, але й ключових компетентностей – зокрема, здатності до аналітичного та критичного осмислення інформації, просторового мислення, системного аналізу соціально-економічних явищ і процесів.

Регіональна економічна та соціальна географія (РЕСГ) є однією з базових дисциплін підготовки фахівців у галузях географії, туризму, регіонального управління, міжнародних відносин та суміжних спеціальностей. Специфіка цієї дисципліни полягає в її міждисциплінарному характері: вона інтегрує методологічний апарат географічних, економічних та соціологічних наук, оперує різномірними масивами даних, вимагає від студентів вміння зіставляти теоретичні концепції з реальними регіональними процесами.

Разом із тим, аналіз освітньої практики свідчить про певну невідповідність між потенціалом РЕСГ як розвивальної дисципліни та реальним рівнем когні-

тивних умінь, що формуються у студентів у процесі її вивчення. Переважання репродуктивних методів навчання, недостатня орієнтація на проблемний підхід та розвиток самостійного мислення залишаються актуальними педагогічними проблемами.

Актуальність теми підсилюється також загальноєвропейськими тенденціями у сфері освіти: Болонський процес, рамкові документи ЄС щодо ключових компетентностей (зокрема, «Рекомендації Ради ЄС щодо ключових компетентностей для навчання впродовж життя», 2018), а також Нова українська школа акцентують увагу на розвитку критичного мислення як пріоритетного освітнього результату. Натомість механізми реалізації цих завдань у межах конкретних навчальних дисциплін – у тому числі географічних – залишаються недостатньо дослідженими [6].

Таким чином, існує суперечність між визнаним освітнім потенціалом РЕСГ у розвитку вищих когнітивних функцій студентів і недостатньою розробленістю науково-методичного забезпечення реалізації цього потенціалу в умовах сучасної вищої школи. Усе зазначене визначає наукову та практичну актуальність теми статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика розвитку критичного мислення за допомогою географічних дисциплін привертає увагу науковців упродовж останніх десятиліть. Поняття «критичне мислення» є багатоаспектним і трактується по-різному залежно від наукової галузі та дослідницького контексту, однак у сучасному освітньому дискурсі воно набуло статусу одного з базових компетентностей, деяких деяких фахівців.

У психологічній площині критичне мислення розглядається як здатність суб'єкта неупереджено аналізувати, інтерпретувати та оцінювати інформацію, розмежовуючи факти та припущення, достовірні судження та хибні підтвердження. Тип пізнавальної діяльності забезпечує глибоку перевірку цих отриманих даних, встановлення логічних зв'язків та вироблення раціональних рішень у складних ситуаціях (Степанов, 2006) [8]. У філософській традиції критичне мислення пов'язується зі здатністю до рефлексії – усвідомленого осмислення власних суджень і переконань, що своїм корінням сягає ще античної практики філософського дискурсу (Конверський, 2020) [4].

У педагогічній науці критичне мислення відбувається як цілеспрямований процес, що дає змогу здобувачам освіти сприймати, аналізувати, систематизувати та оцінювати інформацію, формулювати й аргументувати власну позицію (Пометун, 2018) [9]. Близькою є позиція С. Терна (2016) [1, 2], яке розглядає критичне мислення як ключову компетентність, головним результатом якого є обґрунтоване судження. Ряд дослідників акцентує й на логіко-раціональному вимірі: М. Круляк (2021) наголошує на важливості вміння будувати структуроване вимірювання, використовувати логічні форми та розвивати навички аргументації [6]. А. Лякішева, В. Вітюк та І. Кашуб'як (2022) підкреслюють, що розвиток критичного мислення формує у студентів позитивну мотивацію до одержання нових знань і здатність їх використовувати в реальних фахових ситуаціях [6, 11].

Щодо ролі географічних дисциплін у формуванні критичного мислення, дослідники одно-стайно показують на їх значний педагогічний потенціал. Це зумовлено передусім міждисциплінарним характером географії: вона органічно пошкодила природничі, економічні, соціальні та культурні аспекти, що створює сприятливе підґрунтя для розвитку системного й аналітичного мислення (Маслова, Мирза-Сиденко, Гелевера, 2022) [7, 9]. Вивчення географічних дисциплін формує в студентів вміння працювати з різномірними джерелами – картами, статистичними масивами, графічними матеріалами та критично інтерпретувати їх у контексті реальних явищ і процесів. Р. Коваленко (2022) зазначає, що предмет географії з її динамічними змінами сам по собі вимагає від тих, хто навчається, постійного осмислення, вироблення зважених суджень і відповідних рішень [4].

Важливим аспектом є також використання сучасних технологій у навчанні географії. Геоінформаційні системи дозволяють студентам проводити аналіз географічних даних у реальному часі, виявляти просторові закономірності та формулювати висновки

на основі значних обсягів статистичної інформації, що сприяє розвитку аналітичних думок (Безуглий, Лисичарова, Морозевич, 2025) [1, 4]. Відтак застосування кейсів, проблемних завдань відкритого типу та дискусійних методів навчання розглядається дослідниками як ефективний інструмент формування здатності до самостійного аналізу та критичного осмислення складних суспільно-географічних процесів.

Водночас вихідних наявних досліджень зосереджено переважно на шкільному рівні географічної освіти або розглядає загальнодидактичні аспекти розвитку критичного мислення без конкретизації предметно-методичного змісту. Спеціальних наукових праць, присвячених саме ролі регіональної економічної та соціальної географії у розвитку аналітичного та критичного мислення студентів вищої школи в умовах вітчизняної освіти, залишається вкрай мало. Зазначена прогалина визначення наукової новини та практичну значимість представленого дослідження [1, 7].

Метою статті є теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити педагогічний потенціал регіональної економічної та соціальної географії у розвитку аналітичного та критичного мислення студентів і розробити відповідні методичні рекомендації для викладачів вищої школи.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

1. Проаналізувати теоретико-методологічні засади розвитку аналітичного та критичного мислення в контексті вищої географічної освіти.
2. Охарактеризувати специфіку змісту та методичного забезпечення РЕСГ як чинника розвитку когнітивних компетентностей студентів.
3. Виявити педагогічні умови, що сприяють ефективному розвитку аналітичних та критичних умінь у процесі вивчення РЕСГ.
4. Провести педагогічний експеримент та проаналізувати його результати для обґрунтування ефективності запропонованої методики.
5. Розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення методики викладання РЕСГ у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Аналіз наукової літератури дав змогу визначити аналітичне мислення як здатність суб'єкта до структурованого, логічно послідовного опрацювання інформації – декомпозиції складних явищ на складові, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та синтезу нового знання. Критичне мислення тлумачиться як вища форма рефлексивного пізнання, що передбачає цілеспрямовану, незалежну оцінку аргументів, джерел і висновків на основі чітких раціональних критеріїв.

Специфіка РЕСГ як розвивальної дисципліни визначається кількома взаємопов'язаними чинниками. По-перше, предметне поле дисципліни є надзвичайно складним і динамічним: регіони світу є відкритими системами, що постійно змінюються під дією глобальних, національних і локальних чинників. Їх вивчення вимагає від студентів не просто запам'ятовування, а постійного аналізу, зіставлення та

переосмислення інформації. По-друге, методичний арсенал РЕСГ – порівняльно-географічний метод, картографічний аналіз, статистичне моделювання, кейс-стаді регіонів – органічно вбудовує в навчальний процес операції вищих когнітивних рівнів за таксономією Блума (аналіз, оцінювання, творчість). По-третє, соціально-економічна проблематика регіонального розвитку (регіональні диспропорції, міграція, депресивні регіони, конкурентоспроможність територій) створює природне підґрунтя для критичного осмислення суспільних процесів.

На підставі теоретичного аналізу та узагальнення педагогічного досвіду визначено комплекс педагогічних умов, що забезпечують ефективний розвиток аналітичного та критичного мислення студентів у курсі РЕСГ:

– Проблематизація навчального змісту – систематичне включення в навчальний процес проблемних ситуацій, дискусійних питань і «відкритих» завдань без однозначної відповіді (наприклад: «Чи є сировинна спеціалізація регіону перевагою чи стратегічним ризиком?»; «Порівняйте стратегії розвитку двох конкуруючих регіонів і обґрунтуйте їх ефективність»).

– Застосування кейс-методу – розгляд реальних прикладів регіонального розвитку, реструктуризації економік, транскордонного співробітництва, що вимагає від студентів аналізу різномірних джерел, зважування аргументів «за» і «проти», формулювання власних оцінок.

– Робота з геоінформаційними системами та відкритими базами даних (Eurostat, World Bank, UN Stats) – формування навичок самостійного пошуку, критичної оцінки та інтерпретації кількісних даних.

– Організація дискусій і дебатів навколо дискусійних питань регіонального розвитку – розвиток умінь аргументації, рефлексії та конструктивного критичного діалогу.

– Написання аналітичних есе та регіональних оглядів – формування вмінь структурувати думку, обстоювати позицію на основі доказів, критично оцінювати джерела.

Педагогічний експеримент проводився впродовж двох академічних семестрів на базі Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка із залученням студентів II–IV курсів спеціальності Середня освіта (Географія) (n = 24 особи): контрольна група (КГ) – 14 студентів, експериментальна група (ЕГ) – 11 студентів.

Діагностичний інструментарій включав: тест критичного мислення Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal (адаптована версія), тест аналітичних умінь за завданнями географічного змісту (авторська розробка), а також метод спостереження за навчальною діяльністю.

На констатувальному етапі відмінностей між показниками КГ та ЕГ не виявлено ($p > 0,05$). В експериментальній групі впроваджувалася розроблена методика з пріоритетним використанням проблемних, дослідницьких і кейсових методів; контрольна група навчалася за традиційною програмою.

За результатами контрольного етапу зафіксовано статистично значущі відмінності між групами ($p < 0,05$ за критерієм Стьюдента): середній рівень розвитку аналітичного мислення в ЕГ виріс на 23,4% (КГ – на 7,1%); показник критичного мислення за тестом Watson-Glaser в ЕГ збільшився на 19,8% (КГ – на 5,3%). Особливо виражена позитивна динаміка спостерігалася за субтестами «Оцінювання аргументів» та «Інтерпретація статистичних даних», що безпосередньо пов'язано із специфікою використовуваних методів навчання.

Якісний аналіз результатів засвідчив, що студенти ЕГ демонстрували вищу здатність до самостійного формулювання дослідницьких питань; критичної оцінки картографічних і статистичних джерел; виявлення суперечностей у регіональному розвитку та пошуку шляхів їх пояснення; аргументованого обстоювання власної позиції в дискусіях.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що регіональна економічна та соціальна географія має значний, проте недостатньо реалізований педагогічний потенціал у розвитку аналітичного та критичного мислення студентів. Її міждисциплінарний характер, складність і динамізм предметного поля, а також арсенал географічних методів дослідження об'єктивно створюють сприятливе середовище для формування вищих когнітивних компетентностей.

Ефективний розвиток аналітичного та критичного мислення засобами РЕСГ забезпечується дотриманням комплексу педагогічних умов: проблематизацією навчального змісту, застосуванням кейс-методу, активним використанням геоінформаційних систем і відкритих баз даних, організацією дискусійного навчання та систематичним написанням аналітичних матеріалів.

Результати педагогічного експерименту підтвердили статистично значущу перевагу запропонованої методики над традиційним підходом: в експериментальній групі зафіксовано суттєво вищу динаміку розвитку аналітичних та критичних умінь порівняно з контрольною.

Завпровадження активних методів навчання в курсі РЕСГ не лише підвищує рівень критичного мислення, але й посилює навчальну мотивацію студентів, підвищує їхню здатність до самостійної пізнавальної діяльності та готовність до вирішення реальних фахових завдань.

Представлене дослідження відкриває кілька перспективних напрямків подальшої наукової роботи:

- актуальним є розширення вибірки дослідження з включенням студентів різних спеціальностей, регіонів і типів закладів вищої освіти – для забезпечення більшої репрезентативності висновків і виявлення можливих диференційованих ефектів методики;
- перспективним є дослідження потенціалу цифрових технологій – зокрема, геоінформаційних систем (ГІС), платформ відкритих даних, засобів Data Literacy та штучного інтелекту – як додаткових інструментів розвитку аналітичного мислення в курсі РЕСГ. В умовах цифровізації освіти ця проблематика набуває особливого значення;

- варто поглибити дослідження взаємозв'язку між розвитком просторового мислення (як специфічної географічної компетентності) та загальними показниками аналітичного й критичного мислення студентів – для уточнення теоретичної моделі та методичних підходів;

- перспективним є вивчення довгострокових ефектів запропонованої методики: порівняння фахових успіхів і аналітичних умінь випускників, які навчалися за різними підходами, що дозволить оцінити стійкість сформованих компетентностей.

Крім того, вагомим напрямком є розробка і стандартизація валідного діагностичного інструментарію для оцінювання специфічних аналітично-географічних компетентностей, що наразі є дефіцитом у вітчизняній педагогічній науці.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Безуглий В., Лисичарова Г., Морозевич О. Роль географії у формуванні критичного мислення учнів. *Грані*. 2025. Т. 28, № 2. С. 152–159. DOI: <https://doi.org/172552>
2. Дворянчикова С., Юган Н. Навчання критичного мислення в українських вишах: освітні тренди та виклики впровадження. *Наукові листи Академічного товариства Міхала Балуданського*. 2018. Т. 6, № 2А. С. 51–56.
3. Коваленко Р. Розвиток критичного мислення здобувачів освіти у процесі навчання географії : метод. посіб. Білики, 2022. 98 с.
4. Конверський А. *Критичне мислення*. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 392 с.
5. Корнєв В. п. *Технології в навчанні географії*. Харків : Ранок, 2004. 128 с.
6. Лякішева А., Вітюк В., Кашуб'як І. Кейсбук методів і прийомів технологій розвитку критичного мислення в Новій українській школі. Луцьк : ФОП Іванюк В. П., 2022. 164 с.
7. Маслова Н., Мирза-Сіденко В., Гелевера О. Застосування технології розвитку критичного мислення як засіб модернізації процесу навчання географії. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. 2022. Вип. 207. С. 225–231.
8. Назаренко Т. Г. *Теоретико-методичні основи навчання географії в системі компетентнісної освіти* : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2016. 312 с.
9. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічний феномен. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 89–98.
10. Рибчук О. Критичне мислення як предмет філософських та психологічних досліджень. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. № 72 (2). С. 128–135.
11. Блум Б.С. (ред.). *Таксономія освітніх цілей: Класифікація освітніх цілей*. Нью-Йорк: Longmans, Green, 1956. 207 с.
12. Галперн Д. Ф. *Думка та знання: вступ до критичного мислення*. 5-те видання. Нью-Йорк: Psychology Press, 2014. 560 с.

REFERENCES

1. Bezuhlyi, V., Lysycharova, H., Morozevych, O. Rol (2025). heohrafiyi u formuvanni krytychnoho myslennia uchniv [The role of geography in shaping students' critical thinking]. *Hrani*. T. 28. № 2. S. 152–159. DOI: <https://doi.org/172552> [in Ukrainian]
2. Dvorianchikova, S., Yuhana, N. (2018). Navchannia krytychnoho myslennia v ukrainskykh vyshakh: osvichni trendy ta vyklyky vprovadzhennia [Teaching critical thinking in Ukrainian universities: educational trends and challenges of implementation]. *Naukovi lysty Akademichnoho tovarystva Mikhala Baludanskoho*. T. 6. № 2A. S. 51–56. [in Ukrainian]
3. Kovalenko, R. (2022). Rozvytok krytychnoho myslennia zdobuvachiv osvity u protsesi navchannia heohrafiyi

[Development of critical thinking of students in the process of teaching geography] : metod. posib. Bilyky. 98 s. [in Ukrainian]

4. Konverskyi, A. (2020). Krytychne myslennia [Critical thinking]. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury. 392 s. [in Ukrainian]

5. Korniev, V. P. (2004). Tekhnolohii v navchanni heohrafiyi [Technologies in teaching geography]. Kharkiv : Ranok. 128 s. [in Ukrainian]

6. Liakisheva, A., Vitiuk, V., Kashubiak, I. (2022). Keisbuk metodiv i pryiomiv tekhnolohii rozvytku krytychnoho myslennia v Novii ukrainskii shkoli [Casebook of methods and techniques of critical thinking development technology in the New Ukrainian School]. Lutsk : FOP Ivaniuk V. P. 164 s. [in Ukrainian]

7. Maslova, N., Myrza-Sidenko, V., Helevera, O. (2022). Zastosuvannia tekhnolohii rozvytku krytychnoho myslennia yak zasib modernizatsii protsesu navchannia heohrafiyi [Application of critical thinking development technology as a means of modernising the geography teaching process]. *Naukovi zapysky. Seriiia : Pedahohichni nauky*. Vyp. 207. S. 225–231. [in Ukrainian]

8. Nazarenko, T. H. (2016). Teoretyko-metodychni osnovy navchannia heohrafiyi v systemi kompetentnisnoi osvity [Theoretical and methodological foundations of geography teaching in the competence-based education system] : monohrafiia. Kyiv : Pedahohichna dumka. 312 s. [in Ukrainian]

9. Pometun, O. I. (2018). Krytychne myslennia yak pedahohichni fenomen [Critical thinking as a pedagogical phenomenon]. *Ukrainskyi pedahohichniy zhurnal*. № 2. S. 89–98. [in Ukrainian]

10. Rybchuk, O. (2023). Krytychne myslennia yak predmet filosofskykh ta psykholohichnykh doslidzen [Critical thinking as a subject of philosophical and psychological research]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy*. № 72(2). S. 128–135. [in Ukrainian]

11. Bloom, B. S. (Ed.). (1956). *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals*. New York : Longmans, Green. 207 p. [in English]

12. Halpern, D. F. (2014). *Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking*. 5th ed. New York : Psychology Press. 560 p. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЗАРУБІНА Антоніна – кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціальних наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: основи техніки туризму, спортивне орієнтування, рекреаційна географія, конструктивна географія, суспільна географія, регіональна економічна і соціальна географія.

СІЛЬЧЕНКО Юлія – кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціальних наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: топографія, картографія, методика навчання географії, суспільна географія, проблеми регіонів світу, економічна і соціальна географія.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

ZARUBINA Antonina – Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy and Social Sciences, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: fundamentals of tourism techniques, sports orienteering, recreational geography, constructive geography, human geography, regional economic and social geography.

SILCHENKO Yuliia – Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy and Social Sciences, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: topography, cartography, methods of teaching geography, human geography, problems of world regions, economic and social geography.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку 29.03.2026 р.